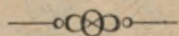
Jeskyně

BÝČÍ SKÁLA

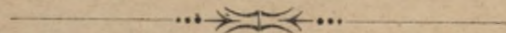
v Josefovském údolí

na Moravě.

Napsal František Bauer.

V Brně, 1881.

Tiskem Vil. Burkarta. — Nákladem vlastním.

Oblíbeným místem výletním bývá Brňanům prastará jeskyně Býčí skála zvaná. Jest hodinu cesty od Adamova vzdálena a leží v památném útvaru devonského vápence, proslulém přehojnými přírodními vzácnostmi a velebnými zjevy.

Adamov, kde vlak z Brna výletníky dovážející se zastavuje, jest líbezná dědina, v rozkošné krajině položená. Osada patří do politického okresu Brněnského a má pěkný kostelíček gothický, vystavený nákladem knížete Lichtensteina, krásný knížecí zámek lovecký s parkem a pěknými procházkami a železné hutě Lichtensteinské, jichž bušení neustále se ozývá klidnou dědinou. Lesnaté pahorky kolkolem věnčí malebnou krajinu a rychlotoká Svitava zvyšuje vnady rajského údolí Vcházejíce přes dřevěný most, naproti skalnímu sklepu přes Svitavu vedoucí, do dědiny samé: opouštíme nadobro Svitavu a kráčíme nyní dále po silnici podél stříbrojasného potoku, kterýž vedle klidných chatrčí Adamovských teče a za hostincem Vojáčkovým do Svitavy se vlévá. Jest to Říčka, kteráž veselým svým bubláním neustále oživuje romantické údolí, jež se od Adamova na hodinu cesty až k Býčí skále táhne a Josefovským nazývá. Za ¼ hodiny cesty vynikne pojednou z lesní samoty domek, velmi malebně rozložený. U paty lesnatého kopce rozkládá se přívětivé stavení, jemuž lid doposud „píla“ říká, ačkoliv v něm tesař přebývá a po píle, v níž druhdy pro mlýn Josefovský a továrnu Lichtensteinskou v Adamově desky se řezaly, více ani stopy není.

Procházejíce se dále po vinoucí se cestě utěšenou samotou, spatříme v brzce černožlutou ta-

1*

bulku výstražní, na níž v obou zemských jazycích jest nápis, zakazující každému přístup k prachárnám, po blízku se nalézajícím. Též zakazuje se naprosto v obvodě pracháren, výstražními tabulkami ohraničeném, kouření tabáku a všeliké ostatní konání, z něhož by nebezpečenství ohně vzniknouti mohlo. Že v místnostech těchto přísnějších opatření k obhájení bezpečnosti veřejné zapotřebí bylo, dokazuje zpráva o hrozném neštěstí, kteréž se stalo v pondělí dne 31. července roku 1876 o 10. hodině dopolední, jemuž kromě prachárny Rumlerovy 2 životy lidské za oběť padly. Lidé, kteří tehdáž byli na cestě do Adamova, slyšeli pojednou strašný výbuch, země se se jim třásla pod nohama, trámy lítaly jako šindele ve vzduchu, bylo viděti velký dým.*) Trosky rozprášeného stavení, šindele, trámy atd. ležely až na silnici as 50 kroků od místa, kde neštěstí se stalo, vzdálené. Bylo jich takové množství, že se po silnici ani jezditi nemohlo. Mnoho stromů ve vůkolí bylo poškozeno, padajícími cihlami byla kůra se stromů odtržena, větve jako rameno silné byly ulomeny a roztříštěny. Zříceniny byly tak horké, že nebylo lze se jich rukou dotknouti. Dělníci, v továrně Adamovské zaměstknaní, uslyševše výbuch a spatřivše dým, odběhli od práce a chopivše se lopat, motyk a jiných nástrojů,

*) Český učenec, který právě z Výpustku od vyměřování vyšel, slyšel výbuch tento u vchodu Výpustku jako silnou ránu z dalekého děla, jíž stráně skalnaté se otřásaly; i na Vranově slyšeli obyvatelé výbuch jako silnou ránu dělovou. Handl, dělník při prachárně zaměstknaný, štípal v chýši od prachárny poněkud vzdálené dříví; týž byl ve chvíli, co se výbuch stal, cihlou a kusem dřeva do hlavy udeřen. Nynější Adamovský sluha obecní, Dvořák, byl na lesní cestě nad prachárnami se nalezající a do Josefova vedoucí, zaměstknán i klesl následkem silného otřesení se vzduchu bez sebe na zem.

kvapili na místo, kde, jak tušili, hrozné neštěstí se událo. Přišedše na místo, shledali, že prachárna Rumlerova vyletěla do povětří. Kopajíce v rumu, nalezli za 1/4 hodiny mezi vepřovicemi, z nichž vystavena byla prachárna, prachaře Šmerdu v peci. Když ho z pece vytáhli, vypadal nešťastník jak uhel. Válel se bolestí po zemi. Tělo jeho bylo šindelemi pokryto; jak se svíjel bolestí, vrážely se mu hřebíky ze šindelů do těla, tak že neustále volal: Ježíš Maria! Oči měl vypálené, na hlavě měl díru. Když mluvil, bylo viděti, jak se mu mozek hýbal. Skonal za půl hodiny. Na to byla z rumu od dělníků vytažena mrtvola majitele Rumlera, jehož tělo bylo celé rozmačkáno. Rumler ležel v jámě, výbuchem spůsobené, hlavu měl na pravo nakloněnou, tři žebra měl zlomena.

Jak se neštěstí stalo, vypravoval prachař Andrlík, kterýž, ač značně popálen, zvláštním řízením ušel smrti hrozící. „Pán náš,“ vykládalť onen dělník později, když byl uzdraven, „zkoušel prach. Při tom mu slítla jiskra na rukáv, čehož v okamžiku nepozoroval. Když viděl, že jest prach dobrý, šel tak, jak byl, do sušírny. Tam spatřil jsem, že pánův rukáv tlí. I začal jsem křičeti: „Pro Boha, pantáto, hoří vám rukáv!“ a chytnuv rukáv, začal jsem mu jej mačkati. Při tom slítla jiskra na zem a vlítla do prachu, který se na zemi sušil. Když jsem uslyšel, že to po zemi syčí, utekl jsem přes most ven na druhou stranu, ale mezi tím se výbuch již udál, kterýmž prachárna vyhozena byla do povětří. Mne to zachytilo na mostě a trám hodil mne do vody, kdež zůstal jsem ležeti ve mdlobách. Za krátký čas byl jsem však z vody vytažen a od pana dra. Leidingera (zkušeného lékaře Adamovského) ještě téhož roku za 2 měsíce vyléčen.“

V sušírně nalézalo se v okamžiku, v němž se výbuch stal, 14 vídeňských centů prachu, jež majitel prachárny právě chystal se dodati Brněnskému erárnímu skladu na prach. Prach byl již v pytlech nachystán a měl býti odvezen do Brna. Poněvadž pán již den před výbuchem prach skoumal, nebylo v osudný onen den ani nové zkoušky zapotřebí. Jaké následky by bylo mohlo míti neštěstí, kdyby se výbuch byl v neděli neb ve svátek stal, kdy krásné okolí Adamovské navštěvováno bývá přečetnými výletníky, nelze ani vylíčiti.

Zpomenuvše o hrozné události, jež zničila život dvou mužův politování hodných, nemůžeme leč s trapnými pocity kráčeti okolo pracháren, podél cesty roztroušených. Avšak na štěstí roz ptylují krásné útvary skalní, po cestě se vyskytující a lesnaté kopce, vždy úžeji údolí svírající, všechny trudné myšlénky a veselý šumot jasné Říčky rychlejším spádem tekoucí, nedopouští vznikati melancholickým pocitům.

Tu opět nový zjev oko poutá. Na levo od cesty (40 min. od Adamova) spatříme před sebou železné hutě, Franziska-Hütte zvané. V nich se nyní více nepracuje. Zemřelý kníže Alois Lichtenstein nazval takto hutě na počest choti své Františky (která 5. února 1881 zemřela). Poblíže hutí jest chýše Švýcarská, oblíbené střediště mnohých Brněnských výletníkův a útočiště mnohých umdlených cestovníkův, v němž možno za každého času najíti občerstvení a posilnění, neboť bývá se strany hostinského s dostatek o nápoje a pokrmy postaráno. Před domem vkusně vystaveným rozprostírá se travnatá pláň, na níž množství lavic a stolů nachystáno jest na znamení, že bývají tu na četnou návštěvu připraveni, což pochopitelno, neboť příroda jest tu

velmi krásná, vyhlídka do bujné zeleni romantického údolí utěšená.

Minouce restauraci dojdeme v brzce moučného mlýnu v Josefově, patřícího nyní mlynáři panu Babáčkovi. Řezání píly a klepání kol vodních dojemně přerušují ticho v přírodě vůkol panující. Šťávnatá bujně se zelenající luka střídají se s pásmem pahorků, půvabnou krajinou se táhnoucích.

Objevení se Eviny jeskyně, jen ½ klm. od Býčí skály vzdálené, dodává romantické kráse údolí Josefovského nových půvabů. Kníže Lichtenstein dal na konci minulého století do jeskyně chodby vylámati a širokou cestu k ní zříditi, by se stala snadno přístupnou, čímž zajisté — jakož i jinými podniky svými — nemálo přispěl k zvelebení a okrášlení celé této krajiny. Z vědeckého stanoviska proskoumal a popsal jeskyni tuto velmi důkladně náš neunavný p. dr. Wankel ve spise svém, nadepsaném „Gleichzeitigkeit des Menschen mit dem Höhlenbären.“ Letos hodlá v jeskyni skoumati předhistorická komise Vídeňské akademie věd.

Cesta další vede nás okolo osamělého stavení č. 35. Úhledný domek, který se ještě k Adamovu počítá, ačkoliv téměř již v bezprostředním sousedství nepatrného místečka Josefova leží, má pěknou zahrádku, fialkami a maceškami okrášlenou, a dojímá mile svou čistotou a idyllickou polohou.

Josefov je několik kroků odtud vzdálený, má toliko 7 prostých domků, mezi nimiž i hospoda jest, kde se pivo, kořalka a víno prodává. Skoro všichni dospělí mužští obyvatelé Josefovští jsou slévači a chodí do Adamova do práce. Ženy zaměstknávají se polním hospodářstvím. Letního času nedělního nebo svátečního vydělávají si leckterý groš vedlejší, provádějíce hosty po blízké

Býčí skále, v jejížto prostorách důkladně se vyzná i každý chlapec Josefovský. Přinášejíce dračky zapalují je před jeskyní a osvětlují jimi temné prostory podzemní.

Vůdcové tito nedělního času neb v každý svátek, kde panuje počasí výletům jen poněkud příznivější, očekávají hosti již před vchodem do jeskyně. Ve všední den ovšem tam nebývají, poněvadž v dny ty návštěva bývá slabší; ale kdo by v takový den do krajiny zavítal, může, přeje-li si vůdce, přímo do kteréhokoliv domku v Josefově zajíti a o průvodce požádati a může býti jist, že se mu v každou hodinu ochotného průvodu dostane. Odporučujeme za bezpečného vůdce hlavně bývalého havíře Touchýna, ale kdyby jeho nebylo právě po ruce, možno, jak již na hoře naznačeno, směle i za každým hošíkem do jeskyně se pustiti, neb je-li jenom z Josefova, provede jistě a bezpečně po všech všudy prostorách daleké rozsáhlé jeskyně.

Několik kroků za Josefovem, prvé než ještě Býčí skálu spatříme, zpozorujeme vodu na levo od cesty pod kolmou skalkou vápencovou vytékající. Zastavivše se na malém dřevěném můstku přes vodu položeném, zpozorujeme, že voda z pod skály prudce vytéká, že jest průhledná a čistá jak křišťál. Jiný potok od Křtin přicházející spojuje se pod mostem s vodou, jež z pod skály vytéká a spojená voda činí potok, „Říčku“ zvaný, jenž Josefovským údolím protéká a jak svrchu podotknuto, u Adamova do Svitavy se vlévá. Voda z pod kolmé skály vyrážející přichází od Jedovnic, u kteréhož městečka, jak známo, se voda u „propadání“, blíže Hugonovy hutě v podzemí ztrácí. Vykonavši neznámým řečištěm podzemní pouť přes 2300° dlouhou, objevuje se v Jose-

ťovském údolí opět na povrchu zemském. Objevení se této vody Jedovnické jest jistým důkazem, že jsme již velmi blízcí touženého cíle cesty své.

A vskutku! Popošedše, dožijeme se v brzce pohledu velkolepého. Před očima našima vystupují tu přední stráže Býčí skály, „skály krkavčí,“ a hned na to pne se před námi do imposantní výše mohutná skalní stěna, velmi široká a rozpukaná a tak kolmá, že nelze ji slézti — jest to Býčí skála. Spadl prý kdysi otvorem horním býk se pasoucí do jeskyně a zabiv se, dal dle pověsti vůbec běžné skále této jméno: Býčí. O jeskyni činí se zmínka v knihách, pokud víme, teprve v 17. století a to jen stručně.

Joh. Ferd. Hertod ve spise svém „Tartaromastix Moraviae“ z r. 1669 (v kapitole 18. na str. 134 nadepsané „de cryptis mirandis Moraviae“ počíná popis jeskyně slovy: „Uno Wranowio lapide aliud spectabile spelaeum natura efformavit, Plutonis regiam diceres“ . . . a popisuje vchod její, praví na str. 135: „Illius ingressus difficilis est et subinde nisi aqua, quae ad ingressum prostat, congelata sit, praepeditur; hoc ad 20 passus geometricos humili corpore et inclinato capite ingrediaris necesse est.“ I dodává: „hoc inferorum habitaculum opacum est, lumine illustrandum. Mox conscenso arenoso monticulo alta magis et lata spelaei facies sese exhibet ad instar alicujus ecclesiae solennioris figurata, variis angulis ceu sacellis et ambitibus distincta, quorum unus est longissimus et qui per lineam rectam supra medium milliare se extendit. Hic ambitus Mineidis sororibus sacer est, plurimos namque vespertiliones incolas habet multisque angulis minus tamen profundis donatus est, in quibus pulchriores quam alibi lapides, alabastri minus perfecti aemuli re-

periuntur, qui continua per varios meatus stillante aqua successive in lapideam substantiam concrescente irrigantur . . . .“

Zajímavo jest, že Hertod nenazývá jeskyni nikde jmenem nyní běžným, nýbrž jmenuje ji „jeskyní nedaleko Vranova ležící“ (crypta non procul Wranowio). Thomas Johannes Pešina de Čechorod ve spise svém „Mars Moravicus“ nadepsaném a r. 1677 vydaném, zná jeskyni tuto též i podotýká, že v ní byly obrovské kosti nalezeny, které dle jeho mínění od gigantů a divých zvířat afrických pocházely a potopou tam zaneseny byly. Ovšem změnily se poměry za doby naší, o níž vyznati dlužno, že se nese za důkladným vědeckým proskoumáním jeskyň moravských. I Býčí skála jest nyní důkladně proskoumána, hlavně zásluhou p. dra Wankla a p. dra. Kříže. Pro zajímavosť svou zasluhuje hojné návštěvy a bedlivého prohlednutí i se strany obecenstva vzdálenějšího.

Pokusíme se podati popis proslulé jeskyně té, ovšem jen ze stanoviska touristického.

Rozkošný jest přístup do jeskyně. Po hebké trávě kráčí noha jako po měkkém koberci; svěží, zelený trávník, stinným stromovím a houštinami pokrytý, rozkládá se před skalou a činí dojímavý kontrast s tmavým jeskynním vchodem, na levo již zejícím. U vchodu a v nejbližším okolí jeskyně jest vegetace velmi bujná a zajímavá. U samého vchodu do jeskyně stojí jako na stráži krásný javor, jehož větve se skalní stěny dotýkají. Mimo to roste opodál babyka, habr, smrk, jedle, dřišťál obecný (berberis vulgaris), klen (acer pseudoplatanus), slezinník (chrysosplenium), pomněnka bahenní (myosotis palustris), hluchavka skvrnatá (lamium maculatum), růže planá (rosa canina),

hloh (crataegus oxyacantha), zimoléz (lonicera xylosteum), brslen bradavičný (Evonymus verrucosus), pryšec a j.

Do jeskyně vchází se nyní vůbec vchodem horním (levým), avšak nebyl to vchod původní, nýbrž jest, co se týče času, kdy povstal, vchodem třetím. Postal k rozkazu knížete Lichtensteina, který na konec minulého století jej do skály vylámati dal, aby jím obecenstvo alespoň do předsíně jeskyně pohodlně a za každého počasí vcházeti mohlo. Jest 2 m. vysoký a 2 m. široký.

Původní první vchod byl vlastně jen úzký otvor, vysoko ve skále se nalezající, jímž byl přístup do jeskyně velmi obtížný a namahavý, tak že do ní jen smělí lezci vnikli, používajíce přístrojů pomocných.

Vedle onoho byl však ještě druhý vchod, od vchodu nyní všeobecně používaného na pravo, nynější vchod nižší, ku kterémuž vede cesta dosti kamenitá. Vchodem tím nižším (druhým), jímž možno tak jak oním vyšším z přímа projíti, nyní se pravidelně nevchází. Příčina jest jednoduchá. Na jaře, když sníh rychle taje (aneb i v létě následkem silných dešťův) rozhojňuje se voda v jeskyni takou měrou, že vytéká i dolním vchodem ven a pak nelze předsíň jeskyně až do polovice léta navštíviti, neboť zůstavuje tu voda dlouho po sobě stop znatelných, jež činí chůzi obtížnou. Uvážíme-li, že i tento druhý vchod byl původně užší a že byl teprv prachem trhán a rozšířen než nabyl nynější podoby své — přisvědčíme, že ani jím nebylo as velmi pohodlno vcházeti. Vchod nižší jest v nynějším svém rozšíření 3 m. vysoký a 10 m. dlouhý. Vkročme tedy vchodem horním do jeskyně!

Světlo skrze oba otvory do jeskyně vpadající matně osvětluje předsíň jeskyně, kamením pokrytou. Předsíň jest přes 7 m. vysoká, na 42 m. dlouhá a 9 m. široká, končí směrem severozápadním a jest podoby více kulaté.

Osvětlení dračkami jenom velmi málo zapuzuje tmu zde panující. Zpozorovavše, že i rozervaným stropem světlo denní v temnou předsíň vniká, pohledli jsme vzhůru, chějíce vyskoumati otvory a trhliny, jimiž denní světlo cestu do jeskyně si nalezá; tu spatřili jsme na horu hledíce, dlouhou hlazenou dřevěnou týč, do skály po délce vehnanou. Kdo ji tam vehnal, jak se tam dostala, není známo; vtipkujíť o ní hošíci Josefovští, že prý na ní noční dobou sedávají duchové z Býčí skály.

Předsíně Býčí skály jest z předhistorického stanoviska velmi důležitá. V ní zkoumal (jako vůbec velmi horlivě v Býčí skále) pan dr. Jindřich Wankel, na slovo vzatý anthropolog český i nalezl r. 1873 obětiště, jež v hloubce 2—3 metrů v předsíni jeskyně se rozkládalo. U prostřed bylo spáleniště. Nalezeny tam četné kosti lidské a zvířecí, šperky ze zlata, skla a bronzu, z uhlí, jantaru atd., zbraně, okrasy, části vozové, různé kovové a koštěně nádobí, zpracované kameny a kosti z paleolithické doby, nástroje a zbytky darů obětních, zvláště pak zbytky spáleného chleba a obilí, jež pohanští předkové v jeskyni té obývající bůžkům svým obětovali a mnoho jiných věcí předhistoricky důležitých. Okolo spáleniště byly kolem do kola četné kostry lidské a zvířecí nahromaděny. Useknuté ruce (krasavice bojské?) okrášlené náramky bronzovými a prsteny zlatými, ležící pod rozpoltěnou lebkou, dávaly svědectví o hrozných skutcích, jež se tam za plápolu ohně páchaly. Na základě uči-

něných nálezů učiněn závěrek, že předsíně tato sloužila pohanským předkům za obětiště, kteréž dle domněnky ze 4. až 6. století před Kr. pochází. Výsledky svého přehorlivého zkoumání složil veleučený pan doktor částečně v „Sitzungsberichte der kais. Akademie der Wissenschaften Wien.“ B. L. VIII. 1. Abth. Juni-Heft 1868, částečně v „Mittheilungen der anthropologischen Gesellschaft in Wien“ I. B. Nr. 4. pag. 101 — incl. 105 v článku nadepsaném: „Der Menschenknochenfund in der Býčískálahöhle“ a tamtéž v I. B. v čísle 13 ze dne 20. října 1871 v článku: „Praehistorische Alterthümer in den mährischen Höhlen“, počínaje od str. 331, ku kterémuž článku jest přidán pěkný plán Býčí skály, zhotovený od Ant. Špačka. Výtečnými vědeckými pojednáními těmi nabudeme jasného ponětí o bohatosti, rozmanitosti a drahocennosti předhistorických nálezů, panem doktorem v jeskyních moravských vůbec a v Býčí skále zvlášť učiněných.

Z památné předsíně lze jen směrem na pravo dále ku předu se dostati. Pustivše se v pravo, pozorujeme, že hlavní chodba jediným směrem se dále béře, vedouc v nepatrných záhybech a otáčkách až na konec jeskyně. Hlavní chodba jest 363 m. dlouhá. Jest sice několik vedlejších chodeb v jeskyni, avšak tyto nejsou, vyjímaje snad jen jednu, celkem nikde značnější délky a možno po nich zase do hlavní chodby se navrátiti. As 200 kroků od vchodu dostaneme se k místu, kde na pravo od hlavní chodby se rozkládá síň vedlejší, 16 m. široká a 8—10 metrů vysoká, po níž v délce as 30 m. se projíti možno. Vylezeme-li na pahrbek as 3—4 m. vysoký a naneseným pískem pokrytý, seznáme, že síň ta není pokračováním hlavní chodby, ale od ní oddělenou síní vedlejší. V ní

nalezli havíři, as před 30 lety tam kopající, kosti ano i kostry lidské. Čím dále nyní kráčíme, tím více se chodba súžuje. Jdeme jako klenutými branami skalními napořáde ku předu, vápencové zdi jsou často černé a lesklé, vodou propláknuté, vypadají jako černý mramor a poněvadž výše hlavní chodby jeskynní vždy zůstává značná, netřeba se tu nikde krčiti a možno všude volně se projíti. Místy leží po cestě mohutné balvany skalní, nad námi se klene skalní strop často až fantasticky rozervaný.

Tak dojdeme prvního rybníku, u levé stěny skalní se vyskytujícího. Voda okázala se dle předsevzatých zkoušek býti dosti hlubokou. Dle křížků, jimiž Josefovští výši, po kterou voda v různých dobách v jeskyni vystupovala na skalních stěnách poznamenávají, vidno, že voda dostupuje tu časem výše velmi velké. Zvláště na jaře možno velké stoupání vody v jeskyni pozorovati. Zejména bylo velmi značné vystupování vody pozorováno, když byl strhán Jedovnický rybník.

Od prvního rybníku dále jdouce, dostaneme se po 11 kamenných schůdkách k druhému rybníku, jimiž prostory jeskynní, obecenstvu vůbec dostupné, se uzavírají. U konce hlavní chodby schyluje se totiž skalní strop až k vodě samé. Rybník měl, jak jsme se přesvědčili, značnou hloubku a voda jeho, tak jak v rybníku prvním, byla velmi chladná a čistá jako křišťál.

Havíři, kteří se kdysi dále odvážili nízkým otvorem v protější skalní stěně se nalézajícím, nalezli komoru 14 m. dlouhou a 8 m. širokou. Komora ta byla kolkolem vodou naplněna. Poněvadž skalní stěna prostory další naprosto uzavírala, nezůstavujíc nikde místa k průchodu, nebylo lze proniknouti dále ku předu a havíři se museli s ne-

pořízenou vrátiti, nevyzkoumavše povahu podzemních prostor za vodní komorou se nalézajících.

U rybníku jsou ve skalní stěně dvě památné desky. První na pravo jest na hoře knížecím znakem ozdobena a zní německý její text v doslovním překladu:

„Jeho Osvícenosť kníže a vladař domu z Lichtensteinů, vévoda Opavský (na desce stojí Tro—, má zníti úplně Troppau) a Krnovský ve Slezsku Alois I. navštívili jeskyni tuto až k tomuto místu 7. srpna 792 (t. j. 1792) poprvé, 8. června 797 (1797) podruhé, 27. června 801 (1801) potřetí s nejjasnější knížecí chotí svou Karolinou, rozenou z Manderscheidů a nejjasnější sestrou Antonií z Lichtensteinů.“

Druhá pamětní deska, místy již nečitelná, připomíná v latinském jazyku, že na památku přeradostné návštěvy Jeho Veličenstva císaře Františka II. a Marie Terezie (r. 1804) Alois kníže z Lichtensteinů desku tuto zasadil. Zní doslovně takto: „In memoriam felicissae praesentiae Franc. II. Rom. Teut Electi et Austriae heredit. Imperatoris semp. Aug. et Mariae Theresiae Imperatricis Augustissimae posuit Aloys Princeps de Lichtenstein.“

Málo zajímavosti poskytují vedlejší chodby a výběžky v jeskyni se nalézající. První malý výběžek jest as 60 m. od vchodu, po němž pak as 30 m. dále objeví se na pravo druhý, jen několik metrů dlouhý, ale dosti vysoký. Poněvadž oba výběžky na slepo končí, nutno opět do hlavní chodby se navrátiti. Na konci jeskyně, blízko schodů, jsou opět dva výběžky, jeden na levé, druhý na pravé straně hlavní chodby s vysokým komínem. Co se týče vedlejších chodeb v jeskyni se nalézajících, nejsou tak zajímavy, že by důklad-

nější zmínky zasluhovaly. O čem však ku konci pojednání toho třeba zmínku učiniti, jest překrásná ozvěna v jeskyni. Výstřel z bambitky vypálený neb výkřik odráží se v chodbách mezi oběma rybníky více než desetkrát. Na krápníky jest jeskyně nyní již velmi chudá; pan dr. M. Kříž, který i tuto jeskyni v monografii své r. 1879 vydané: „O některých jeskyních na Moravě a jich podzemních vodách“ zajímavým spůsobem určitě a dopodrobna popsal, zmiňuje se jen o krápníkovém vodopádu. Že však druhdy krásnými krápníky se stkvěla, možno nepochybně poznati ze zpráv dřívějších navštěvovatelů jeskyně té.

Zajímavé jsou výsledky bádání neunavného pana dra. Kříže, dle něhož nejvyšší místo půdy v Býčí skále jest hned před vodojemem tam, kde končí schody od vody vedoucí. To má V. (zkrátka V. znamená výši nad hladinou mořskou) 308·95 m. Výše dna nebo lépe řečeno podzemního řečiště jest tu 301·16 m., musí tudíž voda o 7·79 m. vystoupiti, má-li voda přes toto nejvyšší misto téci a nižším vchodem Býčí skály odcházeti. Když roku 1876 dne 30. července na slovo vzatý badatel onen jeskyni navštívil, shledal, že voda ve vodojemu v Býčí skále měla onoho dne V. 304·62. V. u východu vody Jedovnické byla ale jen 297·36 m., z čehož vyplývá, že hladina vodní onoho vodojemu byla v onen den o 7·26 m. výše než řečiště u východu vody Jedovnické. Tento východ jest ale 200° vzdálen od onoho vodojemu a podzemní řečiště musí míti tudíž spád a sice per analogiam takový, jaký shledán byl u vod Sloupských a Holštýnských, průměrně 1·900 m. na 100°, tudíž na 200° 3·80 m. O tyto 3·80 m. musí býti V. vody ve vodojemu v Býčí skále vyšší a tudíž obnášeti 301·16 m. Poněvadž ale

nalezena V. onoho vodojemu onoho dne 304·62 a měla by obnášeti pouze 301·16: jde z toho, že voda nad normalní stav svůj vystoupla o 3·46 m. čili že tu bylo o 3·46 m. více vody nežli při obyčejném volném proudění tu býti mohlo. Odkazujeme každého, koho by otázka podzemních vod v jeskyních Moravských zajímala a kdo by se důkladně o ní poučiti chtěl, na drahocennou monografii téhož pana doktora.

Že tajuplné okolí, v němž Býčí skála leží, že již poloha, pouhé vzezření jeskyně zavdalo podnět k mnohým báchorkám a pověstem — kdož by o tom pochyboval? Tak vykládají Josefovští o ohnivém hříběti, jež vždy o 11. hodině večerní ze skály vybíhá a Josefovem po okolí až do půlnoci se prohání, vydávajíc plamennou zář kolem sebe, načež o půlnoci do jeskyně se vrací.

Vykládají o černých pánech kolem velkého stolu v jeskyni sedících a o strašidlových zjevech jeskynních, různým osobám v různý čas se zjevivších a o jiných podobných výplodech rozčilené obraznosti více. Jisto jest, že velebný zjev, jímž Býčí skála nad jiné jeskyně již zvenčí vyniká, mocně mysl dojímá a že sotva bude koho, který navštíviv a prohlédnuv jeskyni, nebyl by hluboce dojat a s myslí rozechvěnou z ní se navrátil!

